

УДК 351:338.24

ПІДХІД ДО ОЦІНКИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

DOI 10.30838/P.ES.2224.260219.78.380

Разумова Г. В., к.е.н.*Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*

Визначено, що національна економіка представляє собою багатоаспектну систему, що потребує специфічного підходу до оцінювання, який зможе врахувати всі її аспекти. Метою дослідження є розробка підходу до оцінки регуляторної політики та її результатів, який дозволяє врахувати віддачу від змін в регуляторній політиці. Визначено критерії та показники оцінки розвитку національної економіки (результатів регуляторної політики), а також показники оцінки змін регуляторної політики. У якості критерію оцінки регуляторної політики обрано ступінь віддачі від змін в галузі регулювання. При цьому індикатором, що найточніше відбиває даний критерій запропоновано використовувати коефіцієнт еластичності розвитку за сферами від змін у регулюванні. Проаналізовано місце системи показників оцінки розвитку національної економіки в оцінюванні регуляторної політики. Розроблено підхід до оцінки регуляторної політики, що на відміну від інших ґрунтується на визначенні коефіцієнтів еластичності розвитку за сферами від зміни регуляторної політики із застосуванням інструментів кореляційно-регресійного аналізу та моделювання. Представлений підхід дозволяє врахувати віддачу від змін в регуляторній політиці, що призводить до відповідної зміни розвитку в окремих сферах національної економіки. Підхід до оцінки регуляторної політики та її результатів побудовано на основі індикаторів, що використовуються фахівцями Світового банку при оцінці стійкого економічного розвитку (Sustainable Economic Development Assessment), а також показників та індикаторів складових рейтингу Doing Business, індикаторів управління рейтингу Worldwide Governance Indicators й показників складової Business regulation рейтингу Economic Freedom of the World. Підсистеми показників запропонованого підходу можуть бути використані як самостійні структурні елементи, на основі яких може бути отримана вичерпна інформація про певний процес. Так, наведена підсистема показників оцінки розвитку національної економіки за сферами служить підґрунтям для отримання всебічного уявлення про зміни, що відбуваються в різних сферах, а також виокремлення проблемних сфер. Підсистема показників оцінки регуляторної політики, в свою чергу, служить підґрунтям для отримання інформації про те, наскільки покращилось чи погіршилось регулювання для кожної зі сфер розвитку.

Ключові слова: регуляторна політика; національна економіка; оцінка; еластичність розвитку; показники оцінки; індикатори

© Разумова Г. В., к.е.н., 2019

UDC 351:338.24

APPROACH TO REGULATORY POLICY EVALUATION AND ITS EFFECTS ON ECONOMIC DEVELOPMENT

DOI 10.30838/ P.ES.2224.260219.78.380

Razumova A., PhD in Economics*Prydniprovskaya state academy of civil engineering and architecture*

It has been determined that the national economy is a multidimensional system that requires a specific approach to evaluation, which can take into account all its aspects. The purpose of the study is to develop an approach to the assessment of regulatory policy and its results, which allows taking into account the impact of changes in regulatory policy. The criteria and indicators for assessing the development of the national economy (the results of regulatory policy), as well as indicators of the assessment of changes in the regulatory policy, have been determined. As a criterion for assessing regulatory policy, the degree of return from regulatory changes has been selected. At the same time, the coefficient of elasticity of the development of spheres from changes in regulation has been proposed to use as indicator that most accurately reflects this criterion. The place of the system of indicators for assessing the development of the national economy in the assessment of regulatory policy has been analyzed. An approach to the assessment of regulatory policy has been developed, which, unlike the other, is based on the determination of the elasticity of the development of spheres from the change of regulatory policy with the use of correlation and regression analysis and modeling tools. The presented approach allows to take into account the impact of changes in regulatory policy, which leads to a corresponding change in development in certain areas of the national economy. The approach to the evaluation of regulatory policy and its results is based on indicators used by the World Bank experts in Sustainable Economic Development Assessment, as well as indicators of the Doing Business rating, Worldwide Governance Indicators and indicators of the Business regulation of the Economic Freedom of the World rating. Subsystems of indicators of the proposed approach can be used as independent structural elements, on the basis of which comprehensive information about a certain process can be obtained. Thus, the subsystem of indicators for assessing the development of the national economy by fields serves as a basis for obtaining a comprehensive picture of the changes, which take place in various spheres, as well as the identification of problem areas. The subsystem of the indicators of regulatory policy assessment, in turn, serves as a basis for obtaining information on the improvement or deterioration of regulation for each of the areas of development.

Keywords: regulatory policy; national economy; evaluation; elasticity of development; indicators of evaluation; indicators

Актуальність проблеми. Питання раціонального державного регулювання економіки актуальне для сучасного етапу економічного розвитку. Основою оздоровлення національної економіки України є ефективний механізм регулювання економічного розвитку, що здатний

своєчасно реагувати на широкий спектр проблем та викликів. Саме тому формування регуляторної політики розвитку національної економіки повинно реалізовуватись на основі, перш за все, оцінки існуючого рівня розвитку, що дасть змогу здійснювати ефективне управління на місцевому, національному та глобальному рівнях.

Аналіз останніх наукових досліджень. В Україні вивченню питань, пов'язаних з державним регулюванням економіки та оцінкою регуляторної політики, присвячені дослідження багатьох науковців. Зокрема: В. Є. Воротін, А. Д. Глушко, І. В. Колупаєва, В. І. Ляшенко, А. А. Мещеряков, Н. В. Осадча, С. В. Степаненко та інші. Але, незважаючи на численні дослідження, проблемні аспекти оцінки регуляторної політики розвитку національної економіки потребують додаткових досліджень. Так, на нашу думку, необхідно розглянути оцінювання регуляторної політики та її вплив на розвиток економіки з урахуванням такого критерію як ступінь віддачі від змін в галузі регулювання.

Мета роботи – розробка підходу до оцінки регуляторної політики та її результатів, який дозволяє врахувати віддачу від змін в регуляторній політиці.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як зазначає Воротін В. Є. державне регулювання – це регулюючий вплив держави на економічні процеси відповідними засобами з метою орієнтації суб'єктів господарювання і окремих громадян на досягнення конкретних цілей і раціональних пріоритетів державної політики. Таке регулювання «спрямоване на реалізацію всіх функцій держави і покликане створити умови для раціонального функціонування ринкового господарювання в державі» [1].

Розробка правильної обґрунтованої державної регуляторної політики неможлива без проведення її оцінювання. Так, згідно Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» «прогнозні та програмні документи економічного і соціального розвитку розробляються на основі комплексного аналізу демографічної ситуації, стану використання природного, виробничого, науково-технічного та трудового потенціалу, конкурентоспроможності вітчизняної економіки, оцінки досягнутого рівня розвитку економіки і соціальної сфери та з урахуванням впливу зовнішніх політичних, економічних та інших факторів і очікуваних тенденцій зміни впливу цих факторів у перспективі» [2].

Ляшенко В. І. зазначає, що регулювання економічної системи відбувається з використанням регуляторного режиму, який складається із множини цілей, стратегій, суб'єктів, стимулів, обмежень та алгоритмів дій [3].

Таким чином, національна економіка – є складною багатоаспектною системою, що потребує специфічного підходу до оцінювання, який зможе врахувати всі її аспекти.

У попередніх дослідженнях було запропоновано проведення оцінювання розвитку національної економіки за сферами [4], з врахуванням якого може бути проведена оцінка стану та результатів регуляторної політики.

Виходячи з існування різних варіацій у підходах до встановлення результатів функціонування сучасних суб'єктів господарювання, загально визнаним у сучасних економічних дослідженнях повинно виступати, як стверджує Н. В. Поліщук, «використання науково-обґрунтованих основ теорії, методології та практики побудови комплексної системи оцінювання результатів діяльності з погляду її кінцевих наслідків» [5].

В нашому дослідженні у якості результатів регулювання обрано індекс зміни показників за сферами розвитку національної економіки. Підхід до оцінки регуляторної політики наведено на рис. 1.

Перш за все, згідно рис. 1, варто зосередити увагу на виборі критеріїв оцінки регуляторної політики. На наш погляд таким критерієм може бути ступінь віддачі від змін в галузі регулювання. При цьому індикатором, що найточніше відбиває даний критерій може бути коефіцієнт еластичності розвитку за сферами від змін у регулюванні.

Для того, щоб визначити еластичність розвитку за сферами розвитку економіки від зміни регуляторної політики, варто:

- визначити результати регулювання за сферами з використанням індексів зміни показників за сферами розвитку національної економіки;
- визначити зміни регуляторної політики на основі індексу зміни за показниками, що характеризують регуляторну політику;
- зробити відбір значущих індексів зміни за показниками, що характеризують регуляторну політику, для кожної сфери та визначити їх вагомість;
- визначити узагальнюючі показники зміни регуляторної політики в кожній сфері.

*Рис. 1 Підхід до оцінки регуляторної політики та її результатів
Джерело: розроблено автором*

З врахуванням отриманих результатів пропонується визначити коефіцієнти еластичності результатів регулювання за сферами від зміни в галузі регулювання.

Перш ніж проводити оцінювання, варто приділити увагу формуванню системи показників, на основі яких буде проводитися оцінка, та визначати індикатори результативності.

При цьому система показників може бути представлена у вигляді двох підсистем: показників оцінки розвитку національної економіки (результатів регуляторної політики) та показників оцінки змін регуляторної політики.

Підсистема показників оцінки розвитку національної економіки нами побудовано на індикаторах, що використовуються фахівцями Світового банку при оцінці стійкого економічного розвитку – Sustainable Economic Development Assessment (SEDA). Такий підхід, на нашу думку, дасть змогу найбільш повно оцінити розвиток національної економіки.

SEDA дозволяє діагностувати соціальні та економічні умови розвитку на основі індикаторів, що згруповано у три категорії:

- категорія «Економіка» (розмірів доходів, економічна стабільність і зайнятість);
- категорія «Інвестиції» (освіта, охорона здоров'я та інфраструктура);
- категорія «Сталий розвиток» (навколишнє середовища і три аспекти соціальної інтеграції: рівність, громадянське суспільство і управління) [6].

Проте, використання такої великої кількості показників може бути виправданим за умови, що всі вони задовольняють певним вимогам.

Як зазначено на рис. 1 до показників, що характеризують регуляторну політику пропонується відносити:

- складові рейтингу Doing Business (кожна з цих складових так чи інакше характеризує регулювання національної економіки): реєстрація підприємств, отримання дозволів на будівництво, підключення до систем електропостачання, реєстрація власності, отримання кредитів, захист міноритарних інвесторів, оподаткування, міжнародна торгівля, забезпечення виконання контрактів, усунення неплатоспроможності [7];
- два індикатори Worldwide Governance Indicators (саме ці два індикатори характеризують регуляторну політику в країні): індикатори якості регулювання та ефективності уряду рейтингу [8];
- три показники 5-ї складової регулювання бізнесу рейтингу Economic Freedom of the World: регулювання кредитного ринку, регулювання ринку праці та регулювання підприємництва [9, с. 5].

Згадані вище складові системи показників (її підсистеми) можуть бути використані як самостійні структурні елементи, на основі яких може бути отримана вичерпна інформація про певний процес:

- підсистема показників оцінки розвитку національної економіки за сферами, на основі яких визначаються індекси зміни, що в

подальшому зводяться в агреговані індекси, – служить підґрунтям для отримання всебічного уявлення про зміни, що відбуваються в різних сферах, а також виокремлення проблемних сфер;

- підсистема показників оцінки регуляторної політики, на основі яких визначаються індекси зміни, що в подальшому зводяться в узагальнюючі індекси, – служить підґрунтям для отримання інформації про те, наскільки покращилось чи погіршилось регулювання для кожної зі сфер розвитку.

На рис. 2 представлено місце системи показників оцінки розвитку національної економіки в оцінюванні регуляторної політики.

Рис. 2 Місце системи показників оцінки розвитку національної економіки в оцінюванні регуляторної політики
Джерело: розроблено автором

Крім того, що розглянуті підсистеми можуть використовуватися відокремлено, завдяки їх співставленню та спільному дослідженню стає можливим визначення індикаторів оцінки регуляторної політики.

Висновки. Таким чином, розроблено підхід до оцінки регуляторної політики, що на відміну від інших ґрунтується на визначенні коефіцієнтів еластичності розвитку за сферами від зміни регуляторної політики із застосуванням інструментів кореляційно-регресійного аналізу та моделювання, та дозволяє врахувати віддачу від змін в регуляторній політиці, що призводить до відповідної зміни розвитку в окремих сферах національної економіки.

Проведене дослідження дає змогу визначити такий подальший напрям наукових досліджень - побудова системи показників, що може використовуватись для розрахунку індикаторів оцінки регуляторної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воротін В. Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій : монографія. Київ : УАД У, 2002. 392 с.
2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602-III. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
3. Ляшенко В.І. Регулювання розвитку економічних систем: теорія, режими, інститути. Донецьк : ДонНТУ, 2006. 668 с.
4. Razumova H. Methodical approach to polydiagnostic evaluation of the national economy development. The potential of modern science: collective monograph. Editor: Babych M.M. London, United Kingdom: Sciemcee Publishing. 2019. P. 173-182.
5. Поліщук Н.В. Науково-методологічні засади результативності функціонування сучасних економічних систем : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: : 08.00. Вінниця, 2011. 36 с.
6. Striking a Balance Between Well-Being and Growth: The 2018 Sustainable Economic Development Assessment. URL: <https://www.bcg.com/publications/2018/seda-striking-balance-between-well-being-growth.aspx>.
7. Ease of Doing Business Score and Ease of Doing Business Ranking. URL: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB19-Chapters/DB19-Score-and-DBRankings.pdf>.
8. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project. URL: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>.
9. Economic Freedom of the World: 2008 Annual Report. URL: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/EconomicFreedomoftheWorld2008.pdf>.

10. Глушко А. Д. Оцінка ефективності державної регуляторної політики у сфері внутрішньої торгівлі в Україні. *Економіка і регіон*. 2012. № 6 (37). С. 82-89.
11. Колупаєва І.В. Механізм регуляторної політики держави: сутність та детермінанти. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5325>.
12. Мещеряков А. А. Регуляторна політика як складова забезпечення економічної безпеки в Україні. *Вісник митної служби України*. Серія «Економіка». 2011. № 1. С. 34-39.
13. Осадча Н.В. Зміни регуляторної політики України в умовах підписання асоціації з Європейським Союзом. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 3. С. 71-75
14. Степаненко С. В. Визначення основних засад регуляторного втручання в економіку залежно від функцій держави в реалізації цілей суспільного розвитку. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1 (43). С. 147-152.
15. Разумова Г.В. Головні аспекти реалізації державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. *Економічний простір*. 2018. № 132. С. 83-94. DOI 10.30838/P.ES.2224.240418.83.53

REFERENCES:

1. Vorotin, V. Ye. (2002). *Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій [Macroeconomic regulation in the conditions of global transformations]*. Kyiv: UADU [in Ukrainian].
2. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України [The Law of Ukraine «On the state forecasting and development of economic and social programs development of Ukraine»]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14> [in Ukrainian].
3. Liashenko, V. I. (2006). *Регулювання розвитку економічних систем: теорія, режими, інститути [Regulation of the development of economic systems: theory, regimes, institutes]*. Donetsk: DonNTU [in Ukrainian].
4. Razumova, H. (2019). Methodical approach to polydiagnostic evaluation of the national economy development. *The potential of modern science (Vols. 2)*, (pp. 173-182). London, United Kingdom: Sciemcee Publishing.
5. Polishchuk, N. V. (2011). *Науково-методологічні засади результативності функціонування сучасних економічних систем [Scientific and methodological principles of the functioning effectiveness of modern economic systems]*. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
6. Striking a Balance Between Well-Being and Growth: The 2018 Sustainable Economic Development Assessment. *bcg.com*. Retrieved from <https://www.bcg.com/publications/2018/seda-striking-balance-between-well-being-growth.aspx>.

7. Ease of Doing Business Score and Ease of Doing Business Ranking. *doingbusiness.org*. Retrieved from: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB19-Chapters/DB19-Score-and-DBRankings.pdf>.
8. The Worldwide Governance Indicators (WGI) project. *info.worldbank.org*. Retrieved from <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>.
9. Economic Freedom of the World: 2008 Annual Report. *fraserinstitute.org*. Retrieved from <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/EconomicFreedomoftheWorld2008.pdf>.
10. Glushko, A. D. (2012) Otsinka efektyvnosti derzhavnoi rehuliatornoï polityky u sferi vnutrishnoi torhivli v Ukraini [An estimation of efficiency of state regulatory policy is in the field of domestic trade in Ukraine]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, 6 (37), 82-89 [in Ukrainian].
11. Kolupaieva, I. V. (2016). Mekhanizm rehuliatornoï polityky derzhavy: sutnist ta determinanty [The mechanism of regulatory policy: the nature and determinants]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5325> [in Ukrainian].
12. Meshcheriakov, A. A. (2011). Rehuliatorna polityka yak skladova zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky v Ukraini [Regulatory policy as a component of ensuring economic security in Ukraine]. *Visnyk mytnoi sluzhby Ukrainy – Bulletin of the Customs Service of Ukraine*, 1. 34-39 [in Ukrainian].
13. Osadcha, N. V. (2014). Zminy rehuliatornoï polityky Ukrainy v umovakh pidpysannia asotsiatsii z Yevropeiskym Soiuzom [Changes in the regulatory policy of Ukraine in the conditions of signing the association with the European Union]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 3, 71-75 [in Ukrainian].
14. Stepanenko, S. V. (2013). Vyznachennia osnovnykh zasad rehuliatornoho vtruchannia v ekonomiku zalezho vid funktsii derzhavy v realizatsii tsilei suspilnoho rozvytku [Determination of the basic principles of regulatory intervention in the economy depending on the functions of the state in the realization of the goals of social development]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia – Actual problems of public administration*, 1 (43), 147-152 [in Ukrainian].
15. Razumova, H. V. (2018). Holovni aspekty realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky v Ukraini v umovakh detsentralizatsii [The main aspects of the state youth policy realization in Ukraine within the framework of decentralization]. *Ekonomichnyi prostir – Economic scope*, 132, 83-94 152 [in Ukrainian]. DOI 10.30838/P.ES.2224.240418.83.53